

PINTÉR LILLA*

A magyar szerkezeti fókusz kimerítő értelmezésének kísérletes vizsgálata

1. Bevezetés

Dolgozatom célja a szerkezeti fókusz tartalmazó mondatok jelentésének vizsgálata kísérletes módszerekkel, négy életkori csoport bevonásával, melynek köszönhetően a kimerítő értelmezés elsajátításának folyamatáról is képet kaphatunk. Miután röviden összefoglalom az elméleti alapvetéseket, illetve korábbi kísérleteket tárgyaló szakirodalmi előzményeket, rátérek az első kísérletre, amelynek célja lényegében a korábbi, bináris választást tartalmazó feladatok eredményeinek megismétlése volt. Ezt követően ismertetem a második kísérletet, amelyben a résztvevők egy másik csoportja az előbbivel azonos kísérleti anyagot egy háromfokú skálán ítélte meg, a különbség pedig a kritikus kondíciókban adott válaszok arányában, illetve a mért reakcióidőben is egyértelműen tetten érhető volt. Dolgozatomban tehát egyrészt azt igyekszem bizonyítani, hogy ez utóbbi módszer a korábban alkalmazottaknál érzékenyebb, és ezáltal jóval pontosabb képet ad; másrészt pedig a kapott eredmények tükrében amellet érvelek, hogy a szerkezeti fókusz kimerítősege nem egy társalgási implikátúra, hanem egy előfeltevés.

2. Szakirodalmi háttér

A magyar szerkezeti fókusz legfőbb sajátossága, hogy a fókuszált összetevő nem csupán a hangsúlyossága által válik prominenssé, hanem a szintaktikai mozgatása, egészen pontosan az ígét közvetlenül megelőző szerkezeti pozícióba történő emelése révén is. Ezt illusztrálja az (1) alatti mondat is, amelyben egy tárgyi szerepű elem áll fókuszpozícióban.

(1) [Máriát]_{FOC} látogattam meg.

(Szabolcsi 1980: 67)

* A PPKE BTK-án végzett magyartanár-filozófatanár szakpáron. Jelenleg a Nyelvtudományi Doktori Iskola doktorjelöltje, témavezetője É. Kiss Katalin.

Szabolcsi (1980) elemzése nyomán a fenti mondat jelentése a következőképpen írható le: volt valaki, akit meglátogattam, és ez a személy Mária volt. Vagyis azt a halmazt, amelyre igaz a mondatban kifejezett állítás, azonosítjuk Máriával, és így egyúttal ki is zárunk minden más releváns alternatívát. Ezt az értelmezést nevezzük kimerítő vagy kizáró azonításnak.

Az, hogy ezt a jelentéstartalmat a mondat mely része hordozza, illetve hogy szemantikai vagy inkább pragmatikai természetű-e, évtizedek óta vita tárgyát képezi. Kezdetben Szabolcsi (1981a, 1981b) és É. Kiss (1998), majd később Horváth (2005, 2007) is egy kimerítő azonosítást végző szemantikai operátort feltételezett a szerkezeti fókusz tartalmazó mondatokban, ezzel magyarázva a sajátos jelentést, sőt ezzel együtt a fókusz mozgatásának és a prozódiai prominenciájának szükségességét is. Ugyanakkor hamar (legelőször Kenesei (1986, 1989) munkáiban) megfogalmazódott az a javaslat is, mely szerint a kimeritőséget valójában nem a fókuszált összetevő, hanem egy, a háttérre vonatkozó előfeltevés kódolja, amely az (1) alatti példa esetében úgy írható le, hogy az általam meglátogatott személyeknek van egy maximális halmaza és ennek elemeit a mondat fókusza maradéktalanul felsorolja. A későbbiekben kisebb módosításokkal emellett érvelt Kálmán és van Leusen (1993), Szabolcsi (1994) és Bende-Farkas (2009) is.² Az előfeltételezett mondatszakasznak az értelmezésben betöltött szerepét hangsúlyozza É. Kiss (2011) is, aki Higgins (1973) nyomán a fókusz mint olyan specifikáló állítmányt elemzi, amely referenciálisan azonosítja a háttér által meghatározott halmazt, méghozzá elemeinek – szükségszerűen kimerítő – felsorolásával. Mindemellett számolnunk kell egy harmadik megközelítéssel is, amelyet már Szendrői (2003) prozódiai alapú elemzése is megelőlegezett, részletes kidolgozása viszont Wedgwood (2005) nevéhez fűződik. Eszerint a kimerítő olvasat a szerkezeti fókusz tartalmazó mondatoknál ugyanúgy pusztán egy pragmatikai implikátúra, mint a prozódiai fókuszos vagy akár a semleges mondatok esetében, és ily módon valójában nem a mondat szerkezet, hanem a kontextus függvényében generálódik. Ebből pedig egyúttal az is következik, hogy a kimeritőség az említett konstrukciók esetén a mondatjelentésnek egy könnyen változtatható vagy akár törölhető részeként írható le.

Noha Wedgwood (2005) és Onea (2009) számos példával igyekezett alátámasztani azt az állítását, hogy a szerkezeti fókusz kimeritősége kontextusfüggő,

2 Ez a hipotézis összhangban van több, az angol *cleft*-szerkezetek kimeritőségét előfeltevésként tárgyaló munka megállapításaival is. Bővebben lásd Büiring és Križ (2013), Gazdar (1979), Karttunen (1974), Percus (1997).

ezek ellen Horváth (2007) és É. Kiss (2010) is meggyőző érveket hozott fel. Ugyanakkor ebben az időszakban többen is elkezdtek kísérletes módszerekkel vizsgálni, hogy miként értelmezik az anyanyelvi beszélők a fókuszot tartalmazó állításokat, és az így kapott eredmények jó része is a kimerítő olvasat pragmatikai természetét látszott bizonyítani. Az első kísérletes munka Onea és Beaver (2011) cikke, amelyben a *csak* partikula és a szerkezeti fókusz értelmezését egy olyan mondat-kép megítélési feladattal vetették össze, amelyben a résztvevőknek a következő három válaszlehetőség állt a rendelkezésére: „*igaz, és...*”, „*igaz, de...*”, illetve „*nem, ...*”. Mivel a vizsgált konstrukciók között eltérést találtak a leginkább preferált válaszok tekintetében, a szerzők azt a következtetést vonták le, hogy kizárólag a fókuszpartikula esetén beszélhetünk szemantikai jelentéskomponensről. Azonban – amint arra Destruel és mtsai. (2015), illetve Velleman és mtsai. (2012) rámutattak – ez a feladattípus csak a „szóban forgó” (*at-issue*), illetve „nem szóban forgó” (*non-at-issue*) jelentésrétegek megkülönböztetésére alkalmas, arra nem, hogy a segítségével egy komponens szemantikai vagy pragmatikai természetét meghatározhasuk. Ezzel a kutatással egy időben Skopeteas és Fanselow (2011) egy összehasonlító elemzés részeként vizsgálták a magyar szerkezeti fókuszot, amelyről megállapították, hogy – szemben a görög, német és spanyol prozódiai fókuszokkal – sem a kontextus, sem az előrejelezhetőség nem befolyásolta jelentősen az értelmezését. Sajnálatos módon azonban ennek a kísérletnek az eredményei kevésbé megbízhatóak, mivel a tesztmondatokban pusztán névszókat használtak fókuszként, amelyek esetében nehezen különíthető el, hogy igemódosítói vagy fókusz szerepben állnak-e a preverbális pozícióban. Kas és Lukács (2013) kutatása volt az első nyelvsajátítási vizsgálat, melyben három korcsoport fókuszértelmezését vetették össze, és azt találták, hogy csupán a felnőttek érzékenyek a fókusz által kifejezett kimerítőségre, noha az ő *igaz*, illetve *hamis* válaszaik is meglehetősen következtelenek voltak. Mindennek tükrében a szerzők maguk is úgy ítélték meg, hogy a kimerítő jelentéstartam státuszát illetően e kísérlet alapján nem vonhatók le egyértelmű következtetések. A kisgyermek kompetenciájának tesztelését tűzte ki célul Balázs és Babarczy (2014) is, ők azonban elsősorban a fókusz kimerítőségére való érzékenység és a végrehajtó funkciók fejlettségi szintje közötti összefüggéseket elemezték, alapul véve Wedgwood (2005) álláspontját. Végül Gerőcs és mtsai. (2014) különböző válaszadási időkorlátokkal operáló igazságérték-megítélési feladatot, illetve indirekt képkiválasztást alkalmaztak a kísérleteikben, és az eredmények tükrében ugyancsak amellet érveltek, hogy a kimerítő értelme-

zés egy pragmatikai jelenség – azzal a különbséggel, hogy szerintük nem tárgyalgási, hanem konvencionális implikátúra.

A következőkben két saját vizsgálatom bemutatásán keresztül kísérlem meg összevetni a különféle módszertani megoldásokat, illetve eredményeik tükrében megválaszolni a kérdést, hogy melyik feladattípus alkalmas a szerkezeti fókusz kimerítőségének kimutatására.

3. A szerkezeti fókusz kimerítő értelmezését vizsgáló kísérletek

Mivel az általam végzett kísérletek a válaszadás módját leszámítva mindenben megegyeztek, céljukat, illetve bemutatásukat együtt tárgyalom, és csak az eredmények ismertetésekor választom szét egymástól az első és a második kísérletet.

3.1. A kísérletek célja

Az első kísérlet célja az volt, hogy megismételjem a korábbi eredményeket egy bevett feladattípus alkalmazásával, ám a saját tesztmondataimmal és képanyagaimmal. Ez szolgál ugyanis összehasonlítási alapként a második kísérlethez, amelyben az általánosan elterjedt bináris (jellemzően *igaz/hamis*) választás helyett a beszélőknek egy, a kisebb gyermekek életkori sajátosságaihoz is illeszkedő háromfokú skálán kellett megítélniük az első kísérletben használtakkal megegyező mondat–kép párosítások egymásnak való megfeleltethetőségét. Ezt az eljárást először Katsos és Bishop (2011) alkalmazta a skaláris kifejezések interpretációjának teszteléséhez, és eredményeik meggyőzően bizonyították, hogy ezzel az új módszerrel hatékonyabban mérhető a kisebb gyermekek nyelvi kompetenciája is. Ezt a feladattípust eredményesen adaptálta a magyar preverbális fókusz tesztelésére a korábban már említett munkájában Balázs és Babarczy (2014). Lényeges eltérés viszont, hogy Katsos és Bishop (2011), illetve Balázs és Babarczy (2014) kísérleteiben az alternatívákat kicsi, nagy, illetve óriási eprek reprezentálták; én azonban úgy véltem, hogy a kisebb, közepes és nagy jutalommal szemben a szomorú, közepes és mosolygó arcok sora sokkal inkább leképezi egy háromelemű skála *hamis*, *közepes*, illetve *igaz* opcióit. Ezt a feltételezést elsősorban arra alapoztam, hogy az utóbbi skálatípus esetén jóval élesebben elkülöníthető egymástól az egyes válaszlehetőségek pozitív, negatív és semleges jellege.

Mivel ez a vizsgálat egy olyan kísérletsorozat részét képezi, melynek célja végső soron a magyarban található eltérő fókusztypusok értelmezésének összehasonlítása, a kísérleti elrendezés, illetve a felhasznált anyag kiválasztásában fontos szempont volt, hogy a teszt megismételhető legyen minden más releváns szerkezettel is. Ezt szem előtt tartva végül négy kondíciót vizsgáltam a kísérletben. A két egyértelmű kontroll kondíció mellett szerepelt egy, a kimerítőség követelményét megsértő kritikus kondíció, illetve olyan kritikus kondíció is, amely egy figyelemelterelő elemet, azaz disztraktort tartalmazott. Ez utóbbi kondícióban a hozzáadott elem attól függően változtatható az állítás igazságértékén, hogy a fókusz kimerítőségét a mondat melyik összetevőjével asszociáljuk. Így – a korábbi vizsgálatokkal ellentétben – nem csupán azt mértem, hogy a kimerítő értelmezés részét képezi-e a tesztelt mondatok jelentésének, hanem azt is, hogy melyik elem alternatívái kerülnek kizárásra.

3.2. A kísérletek bemutatása

3.2.1. Résztvevők

Az 1. táblázat korcsoportok szerint rendezi a kísérlet azon 120 résztvevőjét, akiknek eredményeit a kontroll, illetve töltelék mondat–kép párok esetén adott válaszok pontossága alapján figyelembe vettem.

	Korcsoport	Létszám	Életkor	Átlagéletkor
1. kísérlet	óvodások	15	5;2–6;5	5;9
	hétévesek	15	6;8–8;2	7;5
	kilencévesek	15	9;0–10;1	9;7
	felnőttek	15	19;8–25;10	22;7
2. kísérlet	óvodások	15	5;8–6;6	6;2
	hétévesek	15	6;9–8;0	7;5
	kilencévesek	15	9;0–10;2	9;7
	felnőttek	15	21;8–66;5	42;7

1. táblázat: A kísérletben részt vevő személyek

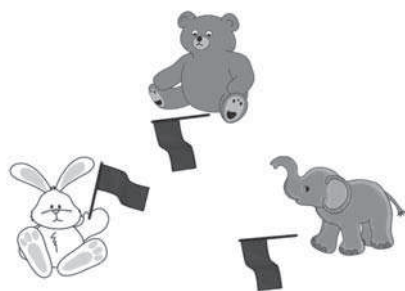
3.2.2. A kísérleti anyag

A kísérlet során alkalmazott mondat–kép megfeleltetési feladat 32 teszt mondat–kép párt tartalmazott: az alábbi 4 kondíció mindegyikéből 8-8 példa szerepelt a feladatban.

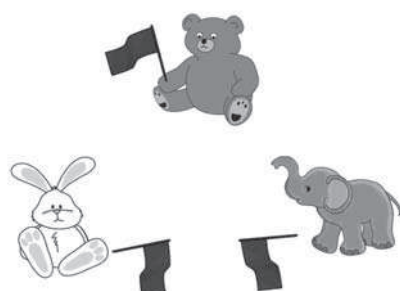
- 1) *igaz*: a mondat az adott kép esetében egyértelműen és kimerítően igaz volt
- 2) *hamis*: a mondat az adott kép esetében egyértelműen hamis volt
- 3) *kimerítő olvasatban hamis*: a mondat az adott kép esetében igaz volt, azonban nem csak a fókuszált alanya vagy tárgya
- 4) *igaz plusz disztraktor*: a mondat az adott kép esetében igaz volt, azonban a képen szerepelt egy, nem a fókuszált alany vagy tárgy alternatíváját megjelenítő disztraktor is

A (2) alatti tesztmondathoz tartozó ábrák (1–4. ábra) illusztrálják az egyes kondíciókat.

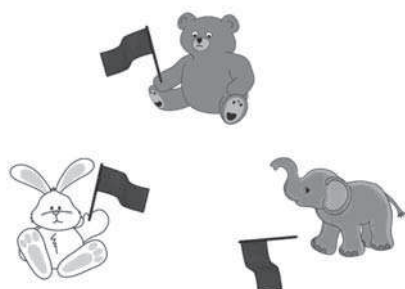
- (2) [A nyuszi]_{FOC} emelte fel a zászlót.

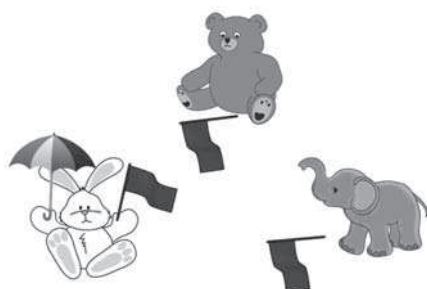
1. ábra: Az *igaz* kondíció

2. ábra: A *hamis* kondíció

3. ábra: A *kimerítően olvasatban hamis* kondíció

4. ábra: Az *igaz plusz disztraktor* kondíció

A tesztfeladatok magas száma miatt a résztvevők a kísérletet két ülésben végezték el, így két listára bontottam a mondat–kép párokat, mégpedig úgy, hogy az egyes kondíciókból mindkét lista ugyanannyi elemet tartalmazzon.

Amint azt a *Melléklet* is mutatja, mindkét listában ugyanaz a 16 tesztmondat szerepelt, ám a két körben más-más képtípus társult hozzájuk, így lett végül 32 teszt mondat–kép pár. Mindegyik mondatra igaz továbbá, hogy míg az egyik listában valamelyik kontroll kondícióban (az *igaz* vagy a *hamis* kondícióban) szerepelt, addig a másik listában valamelyik kritikus kondícióban (a *kimerítő olvasatban hamis* vagy az *igaz plusz disztraktor* kondícióban).

A tesztmondatokat illetően további fontos jellemző, hogy mindegyik tartalmazott szerkezeti fókuszt – ám az esetek egyik felében az alany, másik felében viszont a tárgy volt fókuszálva. Emellett változatosságot mutatott az ige típusa is: vagy igeekötő nélküli vagy pedig igeekötős ige szerepelt a mondatban – ugyancsak 50-50%-os megoszlásban. Az így létrejött különböző tesztmondat-típusok egyenkénti elemzése megmutathatja, hogy vannak-e az egyes életkori csoportokban olyan értelmezésbeli eltérések, amelyek a fókuszált elem szintaktikai szerepéhez, illetve az ige típusához kapcsolódnak.

Végül fontos megemlíteni, hogy a 32 teszt elemet a kísérletben kiegészítette 24 töltelék mondat–kép pár, amelyek esetén a megítélendő mondatok egyáltalán nem tartalmaztak fókuszt; többségükben univerzális kvantor, számnév, illetve tagadás szerepelt.

3.2.3. A kísérletek menete

A résztvevők egyenként, elkülönített szobában végezték a feladatot egy kísérletvezető jelenlétében, aki ismertette velük a szabályokat, illetve kezelte a számítógépet. A kerettörténet a kisebb gyermekek esetében az volt, hogy az asztalon lévő plüssmajom most tanul beszélni, és egy mondatban megpróbálja leírni, hogy mit lát az előtte lévő számítógép képernyőjén, a résztvevők feladata pedig annak megítélése, hogy mennyire illik a kismajom leírása a képre.³

A képeket, illetve az egyes mondatokat rögzítő hangfelvételeket⁴ – az ún. bemelegítő köröket leszámítva – randomizált sorrendben prezentálta az SR Research Experiment Builder program egy Toshiba Satellite L500–1EP notebook 15,6”-os képátmérőjű, 1366×768 pixel felbontású kijelzőjén. A teszt-

3 Arról, hogy a gyermekek esetében miért célszerűbb egy bábu használata, mintsem a felnőtt kísérletvezető állításainak megítéltetése, bővebben lásd Crain és Thornton (1998).

4 A hanganyagokat egy TASCAM US-144mkII készülék segítségével rögzítettem.

alanyok egyik fele előbb az „A” listát látta, majd második alkalommal a „B” listát, míg a másik fele fordított sorrendben, vagyis előbb a „B” és aztán az „A” listát.

A válaszadás az első kísérletben a hagyományosan alkalmazott igaz és hamis válaszokkal, a második kísérletben pedig a háromfokú Likert-skála egy egyszerűsített változatával, az 5. ábrán látható szomorú, közepes és mosolygó arcok kiválasztásával történt.

5. ábra: A feladatban használt háromelemű skála

A gyerekek az első kísérletben szóban válaszoltak, a második kísérletben pedig az arcokat ábrázoló kartonlapokat adták oda a bábunak, a válaszaikat pedig a kísérletvezető rögzítette a megfelelő billentyűk lenyomásával. A felnőttek azonban önállóan használták a klaviatúrát, amelynek megfelelő billentyűire az első kísérletben „I” és „H” betűk, a másodikban pedig az arcok fel voltak ragasztva. Ez azért lényeges, mert így az ő esetükben a mondat elhangzása és a válaszadás között eltelt reakcióidő mértéke is fontos információkkal szolgálhat arról, hogy problémásnak találják-e a fókuszpartikulát tartalmazó mondatok használatát olyan esetekben, amelyekben a kimerítőség követelménye nem teljesül.

3.3. Eredmények

Amint arról már szó esett, az eredmények ismertetésekor külön tárgyalom a különböző választípusokkal dolgozó kísérleteket: előbb a bináris választásos kísérlet adatait elemzem, majd a háromfokú skálát alkalmazó kísérlet válaszait, illetve reakcióidőit. A dolgozatban található összes statisztikai elemzést az R programmal (R Core Team 2014) végeztem, a kevert modellek esetében az *lme4* csomag (Bates, Maechler, Bolker és Walker 2014) segítségével.

3.3.1. Az első kísérlet eredményei

Az első kísérletben adott válaszok

A 2. táblázat tartalmazza az *igaz* és *hamis* válaszok százalékos megoszlását képkondíciók és életkori csoportok szerint.

Korcsoport	Válasz típusa	Kondíció			
		igaz	hamis	kimerítő olvasatban hamis	igaz plusz disztraktor
óvodások	igaz	95,0	3,0	73,0	86,0
	hamis	5,0	97,0	27,0	14,0
hétévesek	igaz	99,0	1,0	63,0	85,0
	hamis	1,0	99,0	37,0	15,0
kilencévesek	igaz	98,0	2,0	59,0	88,0
	hamis	2,0	98,0	41,0	12,0
felnőttek	igaz	99,0	0,0	62,5	97,0
	hamis	1,0	100,0	37,5	3,0

2. táblázat: A választípusok százalékos megoszlása az első kísérletben

A valószínűségi arány tesztel végzett modellszelekciót követően az általánosított lineáris kevert modellt alkalmazó statisztikai elemzésben a kondíciót és a korcsoportot mint egymással interakcióban lévő rögzített hatásokat vizsgáltam, random konstansként pedig az egyes kísérleti személyek, illetve az egyes tesztmondatok szerepeltek. Az eredmények alapján a kondíció szignifikánsan befolyásolta a válaszok megoszlását ($\chi^2(3) = 173,47$; $p < 0,001$) és szignifikáns interakcióban volt a korcsoporttal mint faktorral ($\chi^2(9) = 25,59$; $p < 0,01$), azonban a korcsoportnak nem volt önálló főhatása ($\chi^2(3) = 0,702$; $p = 0,873$).

A kondíciók közötti különbségeket illetően mind a Tukey-féle *post hoc* tesztek, mind pedig az egyes képtípusok esetén adott válaszok eloszlását páronként összehasonlító, korcsoportonként külön végzett *khi*-négyzet próbák⁵ szignifikáns eltérést mutattak ki az alábbi kondíció-kombinációkban: *igaz* és *hamis* (mind a négy $\chi^2(1) > 198,07$; $p < 0,001$), *igaz* és *kimerítő olvasatban hamis* (mind a négy $\chi^2(1) > 19,54$; $p < 0,001$), *hamis* és *kimerítő olvasatban hamis* (mind a négy $\chi^2(1) > 91,03$; $p < 0,001$), *hamis* és *igaz plusz disztraktor* (mind a négy $\chi^2(1) > 161,97$; $p < 0,001$), illetve *kimerítő olvasatban hamis* és *igaz plusz disztraktor* (mind a négy $\chi^2(1) > 5,03$; $p < 0,05$). Az egyedüli kivételt az *igaz* és az *igaz plusz disztraktor* kondíciók párosa jelentette, amelyek esetében a kapott válaszok a gyermekek három korcsoportjában szignifikánsan különböz-

⁵ A *khi*-négyzet próba eredményein minden esetben Yates-féle folytonossági korrekciót alkalmaztam.

tek (mind a három $\chi^2(1) > 4,81$; $p < 0,05$), nem tértek el azonban a felnőttek esetében ($\chi^2(1) = 0,817$; $p = 0,3661$).

A különböző tesztmondat-típusokat egyik korcsoportban sem ítélték meg jelentősen eltérő módon, azaz sem a fókuszált összetevő alanyi vagy tárgy szerepe nem bírt szignifikáns hatással (a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban mind a négy csoportban $\chi^2(1) < 0,38$; $p > 0,1$; az *igaz plusz disztraktor* kondícióban mind a négy csoportban $\chi^2(1) < 1,63$; $p > 0,1$), sem az ige igekötős vagy anélküli volta (a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban mind a négy csoportban $\chi^2(1) < 3,45$; $p > 0,05$; az *igaz plusz disztraktor* kondícióban mindegyik csoportban $\chi^2(1) < 0,59$; $p > 0,1$).

Az első kísérletben mért reakcióidők

A felnőtt korcsoportban mért reakcióidőket lineáris kevert modell (Baayen, Davidson és Bates 2008) segítségével elemeztem, egészen pontosan a kondíció mint rögzített hatás, illetve az egyes kísérleti személyek⁶ és tesztmondatok mint random konstansok függvényében. Az eredmények egyértelműen igazolták a kondíció szignifikáns hatását a válaszadás időtartamára ($\chi^2(3) = 13,803$; $p < 0,01$), és így módon – akárcsak a válaszok megoszlása esetén – az értelmezésre is. A Tukey-féle *post hoc* tesztek segítségével az is megállapítható, hogy a különbség a *hamis* kondíció és a két kritikus kondíció, a *kimerítő olvasatban hamis* ($p < 0,05$), illetve az *igaz plusz disztraktor* ($p < 0,01$) között volt szignifikáns.

3.3.2. A második kísérlet eredményei

A második kísérletben adott válaszok

A 3. táblázat tartalmazza az egyes választípusok százalékos megoszlását képkondíciók és életkori csoportok szerint.

⁶ A kísérleti személyek a kondícióval mint random meredekséggel kiegészülve szerepeltek random konstansként.

Korcsoport	Válasz típusa	Kondíció			
		igaz	hamis	kimerítő olvasatban hamis	igaz plusz disztraktor
óvodások	3 – ☺	97,0	4,0	64,0	81,0
	2 – ☹	1,0	13,0	23,0	7,0
	1 – ☹	2,0	83,0	13,0	12,0
hétévesek	3 – ☺	100,0	1,0	27,0	69,0
	2 – ☹	0,0	1,5	47,0	20,0
	1 – ☹	0,0	97,5	26,0	11,0
kilencévesek	3 – ☺	98,0	1,5	18,0	66,0
	2 – ☹	2,0	2,5	75,0	32,5
	1 – ☹	0,0	96,0	7,0	1,5
felnőttek	3 – ☺	99,0	4,0	13,0	81,0
	2 – ☹	1,0	3,0	79,0	17,0
	1 – ☹	0,0	93,0	8,0	2,0

3. táblázat: A választípusok százalékos megoszlása a második kísérletben

Mivel ebben a kísérleti feladatban a válaszlehetőségek ordinális skálát alkotnak, a statisztikai elemzés során a kapott adatokon nem-parametrikus próbákat végeztem.

A Friedman ANOVA teszt eredményei alapján megállapítható, hogy a megítélt kép típusa szignifikánsan befolyásolta a válaszok megoszlását minden egyes korcsoportban (mind a négy esetben $\chi^2(3) > 250,06$; $p < 0,001$). Emellett az egyes képkondíciók páronkénti összevetése (amely minden esetben Bonferroni korrekcióval kiegészített Wilcoxon-féle előjeles rangpróbával történt) mind a hat lehetséges kondíció-kombinációban szignifikáns különbséget mutatott mind a hétévesek (mind a hat $V > 74,5$; $p < 0,001$), mind a kilencévesek (mind a hat $V > 135$; $p < 0,001$), mind pedig a felnőttek korcsoportjában (mind a hat $V > 253$; $p < 0,001$). Kivételt képezett az óvodások korcsoportja, ahol a két kritikus képtípus, a *kimerítő olvasatban hamis* és az *igaz plusz disztraktor* esetén adott válaszok között nem volt eltérés ($V = 507$; $p > 0,05$), szemben a többi kondíció-párral (mind az öt $V > 0$; $p < 0,01$).

Ami az egyes tesztmondat-típusok megítélését illeti, a korcsoportok mindegyikére igaz, hogy egyik kritikus kondícióban sem bírt szignifikáns hatással sem a fókuszált elem grammatikai szerepe (a *kimerítő olvasatban ha-*

mis kondícióban mind a négy csoportban $V < 146,5$; $p > 0,1$; az *igaz plusz disztraktor* kondícióban mind a négy csoportban $V < 294$; $p > 0,05$), sem az igekötő jelenléte (a *kimerítő olvasatban hamis* kondícióban mind a négy csoportban $V < 263,5$; $p > 0,1$, az *igaz plusz disztraktor* kondícióban mindegyik csoportban $V < 156$; $p > 0,1$).

Az egyes kondíciókban adott válaszok korcsoportonkénti összevetése arra világított rá, hogy az *igaz* és *igaz plusz disztraktor* kondíciók esetében nem mutatható ki eltérés a résztvevők egyes csoportjai között (mindkét esetben $H(3) < 9,38$; $p > 0,05$). Ugyanakkor az életkor szignifikánsan befolyásolta a válaszadást mind a *hamis* ($H(3) = 19,76$; $p < 0,01$), mind pedig a *kimerítő olvasatban hamis* ($H(3) = 53,24$; $p < 0,001$) képtípusok esetén. A Bonferroni-korrektúrával együtt alkalmazott *post hoc* tesztek azonban a *hamis* kondícióban nem mutattak ki egyetlen páronkénti eltérést sem, szemben a kritikus *kimerítő olvasatban hamis* kondícióval, amelynek esetében az óvodások válasza szignifikánsan különböztek a másik három korcsoportétól (mindhárom $W > 9854$; $p < 0,001$).

A második kísérletben mért reakcióidők

A második kísérletben is megvizsgáltam, hogy hatással van-e a felnőtt résztvevők reakcióidejére a kondíció. Az előző kísérlethez hasonlóan itt is azt a lineáris kevert modellt alkalmaztam a valószínűség arány tesztel végezett selekciót követően, amelyben a kondíció rögzített, a kondícióval mint random meredekséggel módosított személy és tesztmondat faktorok pedig random hatásokként szerepeltek. Bár az eredmények alapján a kondíciónak ebben az esetben is szignifikáns bejósoló erő tulajdonítható ($\chi^2(3) = 8,49$; $p < 0,05$), a Tukey-féle *post hoc* tesztek egyik kondíció-kombináció különbségét sem mutatják szignifikánsnak. (A legalacsonyabb p érték az *igaz* és a *kimerítő olvasatban hamis* pár esetében mérhető: $p = 0,081$.)

3.4. Diskusszió

A kísérletek eredményeinek tárgyalásakor, illetve a következtetések levonásakor fontosnak tartom összevetni a két esetben kapott válaszokat – még akkor is, ha az eltérő válaszlehetőségek alkalmazása közvetlen statisztikai összehasonlításokat nem tesz lehetővé.

A leglényegesebb eltérés a két kísérlet között kétségtelenül a korcsoportoknak a válaszadásra gyakorolt hatásában mutatható ki. Míg az első, *igaz* és *hamis* opciókat tartalmazó feladat esetében egyik képtípus megítélésekor sem volt különbség az egyes életkori csoportok válaszai között, addig a háromfokú skála esetén ez csak a két kontroll kondícióról, illetve az *igaz plusz disztraktor* kondícióról mondható el, a *kimerítő olvasatban hamis* képtípusnál viszont szignifikáns volt az eltérés az óvodások és a három másik csoport eredményei között. Ez utóbbi kondíció esetében mindenképpen érdemes az egyes korcsoportok válaszadási mintázatait külön-külön is megvizsgálni. Az óvodásoknál a tesztmondatok elfogadása e képtípus esetén a válaszlehetőségek számától függetlenül igen magas volt: az első kísérletben 73%, a másodikban pedig 64%, vagyis mindkét kísérletben ez volt a leggyakrabban választott opció. Ezzel szemben a hétéves gyerekek csoportjában eltérés figyelhető meg a kétféle kísérleti elrendezés között: míg bináris választás esetén náluk is több volt az *igaz* válasz (63%), addig a háromfokú skála alkalmazásakor a középső arc volt az, amely a 47%-os arányával némiképp kiemelkedett a szemmel láthatóan következtelen válaszadási mintázatból. A kilencéves iskolások és a felnőttek csoportjában azonban már markáns különbségről beszélhetünk a kétféle válaszadás esetén: míg az *igaz* válaszok aránya a kilencéveseknél 59%, a felnőtteknél 62,5% volt, addig a mosolygó arcoké mindössze 18% és 13%; a leggyakrabban választott opció ugyanis itt már egyértelműen a közepes arc volt 75%-os, illetve 79%-os aránnyal. Vagyis – bár könnyedén párhuzamot vonhatnánk a két kísérlet között abból a szempontból, hogy bizonyítják a szerkezeti fókusz felnőttszerű értelmezésének meglétét iskolás korban – fontos figyelembe vennünk, hogy a két esetben más áll az eredmények háttérében. Az első kísérletben azért nem mutatható ki különbség, mert minden életkori csoport (beleértve a felnőtteket is) a véletlenszerű szinthez közel ítélte igaznak vagy hamisnak a *kimerítő olvasatban hamis* kondíció képeit. Ezzel szemben a második kísérletben a három idősebb korcsoport közös vonása a közepes opció választása, amely azt jelzi, hogy az adott képtípus esetén nem fogadják el maradéktalanul igaznak a szerkezeti fókuszt tartalmazó mondatokat, viszont nem is utasítják el őket olyan erőteljesen, mint például a *hamis* kondícióban.

Ezen a ponton át is térek a kondíció-párok között talált különbségekre, amelyek rendszere először akár a két kísérlet közös vonásának is tűnhet, azonban az egyes választípusok arányának vizsgálatakor itt is lényeges eltérések figyelhetők meg. Mindkét esetben azt láttuk, hogy szignifikánsan különbözött egymástól mind a négy kondíció megítélése, sőt ez – egy-egy kivételtől elte-

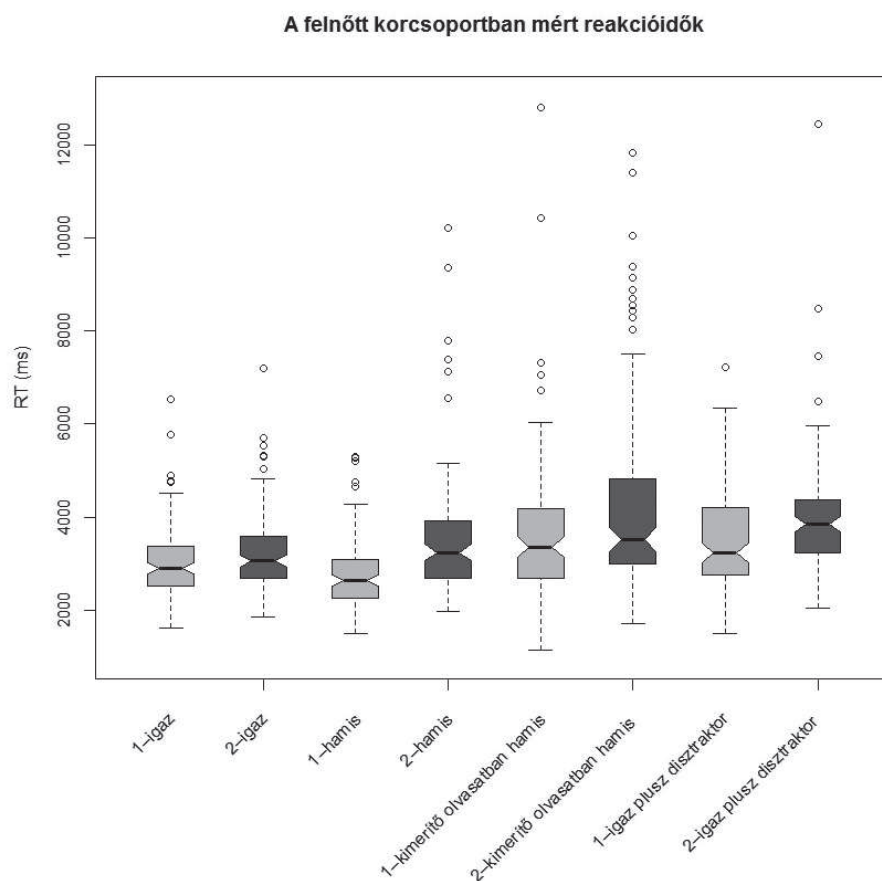
kintve⁷ – életkori csoporttól függetlenül igaz volt. Ez az első kísérletben annak köszönhető, hogy míg a kontroll kondíciókban a válaszok szinte teljes mértékben egységesek voltak, addig a kritikus képek, kiváltképpen a *kimerítő olvasatban hamis* képtípus megítélésekor a résztvevők következetlenül választottak a két opció közül. A második kísérletben azonban a leggyakrabban választott opciók különbsége is élesen elválasztja egymástól a kimerítőség követelményét sértő képek megítélését mindkét kontroll kondíciótól.⁸ A legfontosabb eredmény pedig éppen ez, vagyis hogy a *kimerítő olvasatban hamis* kondíció válaszadási mintázata mindegyik kísérletben szignifikánsan különbözött mind a *hamis*, mind pedig az *igaz* kondíciótól, ami arra enged következtetni, hogy valóban beszélhetünk a tágabb kontextustól független kimerítő értelmezésről a szerkezeti fókusz tartalmazó mondatok esetében; ugyanakkor a kimerítőség követelményének nem teljesülése nem vezet olyan mértékű elutasításhoz, mint például a *csak* partikula esetében, ahol ugyanebben a feladatban még az óvodás korcsoportban is szignifikáns eltérés található az említett kondíciópárok között (bővebben lásd Pintér 2016).

Továbbá fontos hangsúlyozni azt is, hogy a vizsgált tesztmondatokban a fókuszált összetevő grammatikai szerepe és az ige típusa nem befolyásolta az értelmezést – méghozzá egyik kísérlet egyik kondíciójában vagy életkori csoportjában sem. Ennek tükrében a későbbiekben e szempontokat megalapozottan hagyhatjuk figyelmen kívül azokban az esetekben, ahol a kísérleti elrendezés miatt elkerülhetetlen a tesztmondatok számának csökkentése.

Végül térjünk rá felnőtt korcsoportokban mért a reakcióidőkre, amely esetében már lehetőségünk van összevont statisztikai elemzéseket is végezni. A 6. ábra együtt tartalmazza az egyes kondíciók adatait a kísérletek szerint lebontva: az első kísérlet eredményei világosabb, a másodikéi pedig sötétebb színnel vannak jelölve.

7 A kivétel az első kísérletben a felnőtteknél az *igaz* és az *igaz plusz disztraktor* kondíció-pár, illetve a második kísérletben az óvodásoknál a két kritikus kondíció párosa.

8 Adódik persze a kérdés, hogy vajon nem ugyanazt a hezitálást fejezi-e ki a közepes arc a második kísérletben, mint a véletlenszerű válaszadás az elsőben. Ezt a lehetőséget nem lehet teljes mértékben kizárni, noha a feladat ismertetésekor mindig úgy mutattam be ezt az opciót, mint annak kifejezőeszköze, hogy „a mondat nem teljesen igaz a képre, azonban nem is teljességgel hamis”. Azt is érdemes továbbá megfontolnunk, hogy ha a közepes arc a résztvevők számára pusztán a bizonytalanság kifejezője lett volna, akkor nagy valószínűséggel az *igaz plusz disztraktor* kondícióban is legalább olyan gyakran választották volna, mint a *kimerítő olvasatban hamis* képtípus esetén.

6. ábra: A felnőtt korcsoportban mért reakcióidők az első, illetve második kísérletben

A 6. ábra alapján is világosan látszik, hogy a több válaszlehetőséggel dolgozó második kísérletben mért reakcióidők átlagértéke minden egyes képtípus esetén magasabb volt, mint a csupán két opciót kínáló első kísérletben. Ez egyáltalán nem meglepő, ahogyan az sem, hogy a két feladat eredményeit összevető, a kondícióval és a válaszadás típusával mint rögzített hatásokkal, illetve a kondícióval és a válaszadás típusával random meredekségként módosított személy és teszt-mondat faktorokkal mint random hatásokkal számoló lineáris kevert modell szignifikáns hatást mutatott ki nem csupán a kondíció ($\chi^2(3) = 14,44; p < 0,01$), hanem a válaszadás típusa ($\chi^2(1) = 5,04; p < 0,05$) alapján is. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy nem csupán a válaszlehetőségek számának növelése miatt várható átlagérték-emelkedés különbözteti meg a két kísérlet eredményeit, hanem az is, hogy míg az első kísérletben a kritikus kondíciók megítélése jelentő-

sen tovább tartott, mint a *hamis* kondícióé, addig a második kísérletben nem volt ehhez hasonló eltérés. Ennek a kérdésnek azért van nagy jelentősége, és így módon azért is fontos, hogy körültekintően válasszuk meg az alkalmazott kísérleti módszert, mert az egyes kondíciókban mért reakcióidők közötti különbségek megléte vagy éppen hiánya segíthet eldönteni a kérdést, hogy előfeltevés vagy implikátúra-e a kimerítő értelmezés. Amint azt Bott és Noveck (2004) is bizonyította, az implikátúrák esetében mindig számolnunk kell reakcióidő-emelkedéssel azokban a kísérleti helyzetekben, ahol ki kell kalkulálnunk ezt a jelentéstartamot. Ezzel szemben – amint arra Schwarz (2015), valamint Romoli és Schwarz (2015) is rámutatott – az előfeltételezett jelentéskomponensek esetén nem beszélhetünk ilyen tendenciáról, sőt az *is* partikula által kifejezethez hasonló előfeltevések esetén Schwarz (2015) azt találta, hogy még az állított jelentésnél is hamarabb kerülnek feldolgozásra. Valószínűsíthető azonban, hogy az egyes szavak, illetve szerkezetek által kiváltott előfeltevések között vannak eltérések⁹, és így nem lehetünk biztosak benne, hogy az, hogy *kimerítő olvasatban hamis* kondíció esetén a kimerítőség követelményének megsértése nem jár jelentős reakcióidő-emelkedéssel, a jelentéstartam előfeltevés voltát bizonyítja. Ennek ellenére úgy vélem, érdemes ezt a tényezőt is vizsgálni a további kísérletek során is, sőt, célszerű volna olyan módszert alkalmazni, amelynek segítségével a gyermekek reakcióideje is megbízhatóan mérhető.

4. Összegzés

Összegzésképpen megállapítható, hogy a második, Likert-skálát alkalmazó kísérlet még a skála alacsony elemszáma, illetve sajátos megjelenési módja ellenére is pontosabb képet adott arról, hogy az anyanyelvi beszélők mely életkorban milyen arányban értelmezik kimerítően a szerkezeti fókusz tartalmazó mondatokat olyan tágabb kontextus nélküli teszthelyzetekben is, ahol az implikátúrák generálódása nem valószínű. Amint láttuk, a bináris választást alkalmazó feladat esetén nem lehetett különbséget tenni az egyes életkori csoportok eredményei között, a második kísérlet azonban egyértelműen kimutatta, hogy míg a hétéves kor feletti gyerekek már többnyire felnőttzerűen válaszoltak, addig az óvodások esetében nem beszélhetünk a kimerítőség

9 Akárcsak az implikátúrák esetében a direkt és indirekt skaláris implikátúrák feldolgozási mechanizmusai között, amelyek közül az utóbbi Romoli és Schwarz (2015) kutatásai alapján az előfeltevésekével rokonítható.

követelményének megsértésére irányuló következetes érzékenységről. Ebben a tekintetben tehát mindenképpen igaz, hogy a módszertani újítás révén a korábbiaktól eltérő eredményeket kaptunk. Mindkét kísérlet esetében fontos szerepet töltött be a reakcióidők elemzése is, hiszen a kimerítőség követelményét megsértő képek megítélésekor mért válaszadási idők egyik esetben sem voltak szignifikánsan hosszabbak, mint a szóban forgó követelményt teljesítő *igaz* kontroll kondícióban, ami ugyancsak nagyobb valószínűséggel utal egy előfeltételezett jelentéstartam előhívására, mintsem egy társalgási implikátúra generálódására. Ugyanakkor több korábbi állítás is megerősítést nyert, elsősorban az a Kas és Lukács (2013) által is talált meglepő adat, hogy az igekötő jelenléte egyik korcsoportban sem segíti az anyanyelvi beszélőket a szerkezeti fókusz azonosításában, és így a kimerítő értelmezés aktiválásában.

Hivatkozások

- Baayen, R. Harald–Davidson, Douglas J.–Bates, Douglas M. 2008. Mixed-effects modeling with crossed random effects for subjects and items. *Journal of Memory and Language* 59: 390–412.
- Balázs Andrea–Babarczy Anna 2014. *A felnőttek és a négyévesek ige előtti fókuszos mondat értelmezése*. Előadás a XVI. Pszicholingvisztikai Nyári Egyetemen, Balatonalmádi, 2014. május 25–29.
- Bates, Douglas–Maechler, Martin–Bolker, Ben–Walker, Steve 2014. *lme4: Linear mixed-effects models using Eigen and S4*. URL <http://CRAN.R-project.org/package=lme4> (R csomag verzió 1.1-7)
- Bende-Farkas Ágnes 2009. Adverbs of quantification, it-clefts and Hungarian focus. In: É. Kiss Katalin (szerk.): *Adverbs and adverbial adjuncts at the interfaces*. Mouton de Gruyter. Berlin. 317–48.
- Bott, Lewis–Noveck, Ira A. 2004. Some utterances are underinformative: The onset and time course of scalar inferences. *Journal of memory and language* 51(3): 437–57.
- Büiring, Daniel–Križ, Manuel 2013. It's that, and that's it! Exhaustivity and homogeneity presuppositions in clefts (and definites). *Semantics & Pragmatics* 6: 1–29.
- Crain, Stephen–Thornton, Rosalind 1998. *Investigations in Universal Grammar: A Guide to Experiments on the Acquisition of Syntax and Semantics*. MIT Press. Cambridge, MA.

- Destruel, Emilie–Velleman, Dan Bridges–Onea, Edgar–Bumford, Dylan–Xue, Jingyang–Beaver, David 2015. A cross-linguistic study of the non-at-issueness of exhaustive inferences In: Florian Schwarz (szerk.): *Experimental Perspectives on Presuppositions*. Springer. Berlin. 135–56.
- É. Kiss Katalin 1998. Identificational focus versus information focus. *Language* 74: 245–73.
- É. Kiss Katalin 2010. Structural focus and exhaustivity. In: Malte Zimmermann–Caroline Féry (szerk.): *Information Structure: Theoretical, Typological and Experimental Perspectives*. Oxford University Press. Oxford. 64–88.
- É. Kiss Katalin 2011. Szerkezetileg kódolt előfeltevés a magyar mondatstruktúrában. *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 23, 245–63.
- Gazdar, Gerald 1979. *Pragmatics: Implicature, presupposition, and logical form*. Academic Press. New York.
- Geröcs Mátyás–Babarczy Anna–Surányi Balázs 2014. Exhaustivity in Focus: Experimental Evidence from Hungarian. In: Joseph Emonds–Markéta Janebová (szerk.): *Language Use and Linguistic Structure*. Palacky University. Olomouc. 181–94.
- Higgins, Francis Roger 1973. *The pseudo-cleft construction in English*. Doktori disszertáció. Massachusetts Institute of Technology.
- Horváth, Júlia 2005. Is “focus movement” driven by stress? In: Christopher Piñon–Siptár Péter (szerk.): *Approaches to Hungarian 9: Papers from the Düsseldorf conference*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1–40.
- Horváth, Júlia 2007. Separating focus movement from focus. In: Simin Karimi–Vida Samii–Wendy K. Wilkins (szerk.): *Phrasal and clausal architecture: Syntactic derivation and interpretation*. John Benjamins. Amsterdam. 108–145.
- Kas Bence–Lukács Ágnes 2013. Focus sensitivity in Hungarian adults and children. *Acta Linguistica Hungarica* 60(2): 217–45.
- Karttunen, Lauri 1974. Presupposition and linguistic context. *Theoretical Linguistics* 1: 181–94.
- Katsos, Napoleon–Bishop, Dorothy V. M. 2011. Pragmatic Tolerance: Implications for the Acquisition of Informativeness and Implicature. *Cognition* 20: 67–81.
- Kálmán László–van Leusen, Noor 1993. *The semantics of free focus*. ILLC. Amsterdam.

- Kenesei István 1986. On the logic of Hungarian word order. In: Werner Abraham–Sjaak de Meij (szerk.): *Topic, Focus and Configurationality*. John Benjamins. Amsterdam. 143–59.
- Kenesei István 1989. Logikus-e a magyar szórend? *Általános Nyelvészeti Tanulmányok* 17: 105–52.
- Onea, Edgar 2009. Exhaustiveness of Hungarian focus. Experimental evidence from Hungarian and German. In: Arndt Riester–Edgar Onea (szerk.): *Focus at the syntax–semantics interface*. University of Stuttgart. Stuttgart. 53–68.
- Onea, Edgar–Beaver, David 2011. Hungarian focus is not exhausted. In: Ed Cormany–Satoshi Ito–David Lutz (szerk.): *Proceedings of the 19th Semantics and Linguistic Theory Conference*. eLanguage. 342–59.
- Percus, Orin 1997. Prying open the cleft. In: Kiyomi Kusumoto (szerk.): *Proceedings of the 27th Annual Meeting of the North East Linguistic Society*. GLSA. Amherst. 337–51.
- Pintér Lilla 2016. Preschoolers’ interpretation of the focus particle *csak* ‘only’ in Hungarian. In: Kate Bellamy–Elena Karvovskaya–Martin Kohlberger–George Saad (szerk.): *ConSOLE XXIII: Proceedings of the 23rd Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe (7–9 January 2015, Paris)*. Leiden University Centre for Linguistics. Leiden. 200–220.
- R Core Team 2014. *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing. Vienna, Austria. URL <http://www.R-project.org/>
- Romoli, Jacopo–Schwarz, Florian 2015. An Experimental Comparison Between Presuppositions and Indirect Scalar Implicatures. In: Florian Schwarz (szerk.): *Experimental Perspectives on Presuppositions*. Springer. Berlin. 215–40.
- Schwarz, Florian 2015. Presuppositions vs. asserted content in online processing. In: Florian Schwarz (szerk.): *Experimental Perspectives on Presuppositions*. Springer. Berlin. 89–108.
- Skopeteas, Stavros–Fanselow, Gisbert 2011. Focus and the exclusion of alternatives: On the interaction of syntactic structure with pragmatic inference. *Lingua* 121: 1693–706.
- Szabolcsi Anna 1980. Az aktuális mondattagolás szemantikájához. *Nyelvtudományi Közlemények* 82: 59–82.

- Szabolcsi Anna 1981a. Compositionality in focus. *Folia Linguistica* 15: 141–61.
- Szabolcsi Anna 1981b. The semantics of topic-focus articulation. In Jeroen A. G. Groenendijk, Theo M. V. Janssen, and Martin B. J. Stokhof (szerk.): *Formal methods in the study of language*. Matematisch Centrum. Amsterdam. 513–40.
- Szabolcsi Anna 1994. All quantifiers are not equal: The case of focus. *Acta Linguistica Hungarica* 42: 171–87.
- Szendrői Kriszta 2003. A stress based approach to the syntax of Hungarian focus. *The Linguistic Review* 20: 37–78.
- Velleman, Dan Bridges–Beaver, David–Destruel, Emilie–Bumford, Dylan–Onea, Edgar–Coppock, Liz 2012. It-clefts are IT (inquiry terminating) constructions. In: Anca Chereches (szerk.): *Proceedings of the 22nd Semantics and Linguistic Theory Conference*. eLanguage. 441–60.
- Wedgwood, Daniel 2005. *Shifting the Focus. From Static Structures to the Dynamics of Interpretation*. Elsevier. Amsterdam.

Melléklet – A bemutatott kísérletek tesztmondatai

Tesztmondatok típus szerint	Kondíció	
	„A” lista	„B” lista
(1) alanyi fókusz, igekötős ige		
<i>A KUTYA borította ki a vizet.</i>	igaz	kimerítő olvasatban hamis
<i>A MACI nyitotta ki az ajándékot.</i>	kimerítő olvasatban hamis	igaz
<i>A KUTYA csukta be a ládikát.</i>	hamis	igaz plusz disztraktor
<i>A NYUSZI emelte fel a zászlót.</i>	igaz plusz disztraktor	hamis
(2) alanyi fókusz, igekötő nélküli ige		
<i>A KUTYA alszik.</i>	kimerítő olvasatban hamis	hamis
<i>A KISLÁNY hintázik.</i>	hamis	kimerítő olvasatban hamis
<i>A MÉHECSKE viszi a vödöröt.</i>	igaz	igaz plusz disztraktor
<i>A KISLÁNY sétáltatja a kutyát.</i>	igaz plusz disztraktor	igaz
(3) tárgyi fókusz, igekötős ige		
<i>A teknős A HÁZAT színezte ki.</i>	igaz plusz disztraktor	hamis
<i>Az elefánt A TÁNYÉRT törte össze.</i>	hamis	igaz plusz disztraktor
<i>A kutya A NAPOCSKÁT karikázta be.</i>	kimerítő olvasatban hamis	igaz
<i>A kislány A BABÁT tette fel a polcra.</i>	igaz	kimerítő olvasatban hamis
(4) tárgyi fókusz, igekötő nélküli ige		
<i>Az egér A SAJTOT eszi.</i>	kimerítő olvasatban hamis	hamis
<i>A kisfiú A BABÁT fürdeti.</i>	hamis	kimerítő olvasatban hamis
<i>A maci A SZÁNKÓT húzza.</i>	igaz plusz disztraktor	igaz
<i>Az egér A NARANCSELEVET issza.</i>	igaz	igaz plusz disztraktor

PINTÉR LILLA

Experimental Investigation of the Exhaustivity of Structural Focus in Hungarian

The paper reports on two experiments in which I tested how native speakers in four different age groups tend to interpret sentences containing structural focus. In Experiment 1, by adopting the binary judgment paradigm, I managed to replicate the previous findings that were claimed to support the view that the exhaustivity of structural focus is merely a pragmatic implicature (Onea & Beaver 2011, Kas & Lukács 2013, and Gerőcs et al. 2014). However, in Experiment 2, where I used the more sensitive three-point Likert scale, both response patterns and reaction times appeared to confirm the hypothesis according to which the exhaustivity of structural focus is a presupposition (Kenesi 1986, Szabolcsi 1994, Bende-Farkas 2009, among others) rather than the one according to which it is a conversational implicature (Wedgwood 2005, Onea 2009). The contradictory results of the two experiments emphasize the role of the experimental method on the one hand, and urge the revision of the pragmatic implicature account on the other hand.